

*d
ü
n
d
e
n*

Bugüne

ÇİVRİL SEMPOZYUMU

BİLDİRİLER

EYLÜL 2001

ÇİVRİL

BİLİM KURULU

Başkan : Önder GÖÇGÜN
PAÜ Rektör Yrd.

BİLİM KURULU ÜYELERİ

1. **Prof. Dr. Ayfer ÖZÇELİK** (PAÜ Fen Ed. Fak.)
2. **Prof. Dr. Ömer KARPUZ** (PAÜ Fen ed. Fak.)
3. **Doç. Dr. Selahattin ÖZÇELİK** (PAÜ Fen Ed. Fak.)
4. **Doç. Dr. Halil KUMSAR** (PAÜ Fen Ed. Fak.)
5. **Yrd. Doç. Dr. Celal ŞİMŞEK** (PAÜ Fen Ed. Fak.)
6. **Yrd. Doç. Dr. Mustafa ARSLAN** (PAÜ Fen Ed. Fak.)

DANIŞMAN

Özden ÇANDIR
(PAÜ Basın ve Halkla İlişkiler Md.)

(18-19 EYLÜL 2001)

DÜZENLEME KURULU

Başkan : Aydın ERGÜN
Kaymakam

DÜZENLEME KURULU ÜYELERİ

1. **Ahmet ATEŞ** (Çivril Belediye Bşk.)
2. **Lütfi ULUKAYA** (Çivril Kütüphane Md.)
3. **Necmi ÖZDEMİR** (PAÜ Öğretim Gör.)
4. **Mümtaz BAŞKAYA** (İsmail Özcan İllöğretim Okulu Öğretmeni)
5. **Münir SAYHAN** (Çivril Kız Meslek Lisesi Coğrafya Öğretmeni)
6. **Mahmut SARICA** (Emekli Öğretmen, ÇEVAK Yönetim Kurulu Üyesi)

SEMPOZYUM SEKRETERLİĞİ

Lütfi ULUKAYA
Çivril Kütüphane Md.

BÖLÜM: I

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

Fizik Yapı

- Doç. Dr. **Halil KUMSAR**
Çivril (Denizli) ve Çevresinin Depremselliği 1

Çevre ve Doğa

- Uz. Dr. **Sefa GEZ**
Çivril'in Tıbbi Bitkileri 11

Araştırma Görevlisi Fatma TAŞKIN

- Yrd. Doç. Dr. **Kudret GEZER**
Araştırma Görevlisi **Erhan EKİCİ**
Araştırma Görevlisi **Muhammet UŞAK**
Çivril Makrofungusları 29

Kültür ve Edebiyat

- Araştırma Görevlisi **Turgut TOK**
Çivril Yöresi Ağızlarının ve Halk Ürünlerinin Derlenmesi 45

- Yrd. Doç. Dr. **Nergis BİRAY**
Çivril Ağızı Ses ve Şekil Özellikleri 55

- Araştırmacı-Yazar **Şükrü Tekin KAPTAN**
Çivril ve Yöresinde Yörük Kültürü 77

- Dr. **Hüseyin YALTIRIK**
Dr. **F. Reyhan ALTINAY**
Derlenmiş Çivril Türkülerinin Konu, Dizin, Tartım ve Tavrı Özellikleri 123

- Dr. **R. Bahar AKARPINAR**
Denizli İli Çivril İlçesinde Ölümle İlgili Uygulamalar ve Yas Etme 147

- Araştırma Görevlisi **Levent KURGUN**
Çivril Yer Adlarına Bir Bakış 159

Öğretim Görevlisi Necmi ÖZDEMİR Çivril Bozdağ Köyü Yer Adlarına Bir Bakış	171
Sosyal Yapı ve Ekonomik Durum	
Prof. Dr. Abdurrahman TANRIÖĞEN Yrd. Doç. Dr. Hülya ÇERMİK Öğretim Görevlisi Nermin KAZDAĞLI Öğretim Görevlisi Yüksel KEPENEK Araştırma Görevlisi Ali Rıza ERDEM Araştırma Görevlisi Emel TOK Araştırma Görevlisi Fatma SUSAR Çivril İlçesi Eğitim Sorunları Araştırması	179
Doç. Dr. Selahattin ÖZÇELİK Temettuat Defterlerine Göre 1844 Yılında Çivril'de İktisadi ve Sosyal Hayat	201
İktisatçı Mehmet Ali BİLGİN Çivril'in Makro Ekonomik Açından Tarihsel Süreci	227
Öğretim Görevlisi Tahir SÜĞÜN Çivril'de İktisadi Kalkınma	231
Tarih ve Sanat Tarihi	
Doç. Dr. İlhan ERDEM XII. ve XIII. Y.Y.'da Çivril ve Yöresi	239
Öğretmen Münir SAYHAN Milli Mücadele Tarihimizin Az Bilinen Bir Olayı "Çopur Musa ve Çivril Baskını"	245
Emekli Yarbay Aytekin AYKUT Sütlaç - Çivril Ara Demiryolu Şebekesi ve Tesisleri	255
Yrd. Doç. Dr. Bilal SÖĞÜT Yrd. Doç. Dr. Celal ŞİMŞEK Çivril ve Çevresindeki Arkeolojik Yerleşmeler - Eumenia	279
Prof. Dr. Gülsün PARLAR Yrd. Doç. Dr. Emel YILMAZ Çivril - Savran Köyü Serbanşah Camii'nde Bulunan Duvar Süslemeleri Üzerine Bir Araştırma	333
Yrd. Doç. Dr. Pınar OLGAÇ Geleneksel Türk Başlıklarına Genel Bir Bakış ve Denizli - Çivril Gelin Başına Bir Örnek	351
Araştırma Görevlisi Özlem USLU Araştırma Görevlisi Ayşin ÇETİN Sökmen Köyü'ndeki Eski Bir Türk Evinin Ahşap Süslemeleri	359

Öğretmen **Mümtaz BAŞKAYA**

Çivril ve Çevresinde Bulunan Köy Evlerinin Prehistorik Yönden Etkileşimleri -

Tarihsel ve Kültürel Gelişimleri 371

Yard. Doç. Dr. **Aynur MAKTAL**

Araştırma Görevlisi **Özkan BİRİM**

Çivril'deki Osmanlı Dönemi Kitabelerine Genel Bir Bakış 389

Dünden Bugüne Çivril Sempozyumu'nda Tebliğ Sunanların (Alfabetik) İsim ve Adresleri 397

BÖLÜM: II

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

TARIM VE HAYVANCILIK

Prof. Dr. Ali ÜNAL

Elmalarda Bodur Yetiştiricilik 409

Doç.Dr. Nilgün MORDOĞAN

Zir.Yük.Müh. Sultan ERGUN

Çivril Yöresinde Yetiştirilen Elmaların Beslenme Durumları 413

Prof.Dr. Rafet KILINÇ-

Yrd. Doç. Dr. A. Levent TUNA

Elmada Kalsiyum Nitrat Uygulaması 421

Prof. Dr. Rahmi TÜRK

Araşt. Gör. Ersagun SARI

Çivril Bölgesinde Soğuk ve Donmuş Tesisler Ve Sorunları. 429

Prof. Dr. Rafet KILINÇ-

Araşt. Gör. H. Hüseyin Kayıkçıoğlu

Gübrelemenin Temel ilkeleri ve gübrelemede Dikkat Edilecek Noktalar 437

Doç. Dr. Mehmet Ali UZ

Tarımda Etkili Su Kullanımı 445

Doç . Dr. Necip TOSUN

Tarımsal Savaşmada Göz Önüne Alınacak Noktalar 451

Prof. Dr. Ünal ALTINBAŞ

Tarımsal Alanlarda Yeni Tekniklerin Kullanımı Ve Uydu Teknolojisi 457

Yrd. Doç. Dr. Mithat Nuri GEVREK	
Azola Bitkisinin Özellikleri Ve Yetiştirme Olanakları	467
Prof. Dr. Çetin KOÇAK	
Kümes Hayvancılığında Seçenekler	475
Prof. Dr. Mehmet Ali CANYURT	
Su Ürünleri Üretimi Ve Sorunları	483
Prof. Dr. Özge ALTAN-	
Dr. Banu TÜZÜN	
Çivilde Arıcılığın Geliştirilmesi Olanakları	491
Prof. Dr. Çetin KOÇAK	
Doç. Dr. Ümran ŞAHAN	
Dünyada Ve Türkiye'de Devekuşu Yetiştiriciliği	497
Yrd. Doç. Dr. Atilla KAYA	
Araşt. Gör. Alper GÖNENÇ	
Süt Sığırcılığında Verimliliği Artırma Yolları	503
Prof. Dr. Mustafa KAYMAKÇI	
Doç. Dr. Turgay TAŞKIN	
Süt Tipi Keçi Yetiştiriciliği Ve Verimliliği Artırmanın Başlıca Yolları	515
Araşt. Gör. Necmi AKSOY	
Çivril Ve Çevresinin Biyolojik Çeşitlilik Açısından İrdelenmesi	523
Dünden Bugüne Çivril Sempozyumunda Tebliğ Sunanların (Alfabetik) İsim ve Adresleri	537

ÇİVRİL VE ÇEVRESİNDEKİ ARKEOLOJİK KALINTILAR

Yrd. Dr. Bilal SÖĞÜT

Yrd. Doç. Dr. Celal ŞİMŞEK

Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü

Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü olarak Denizli iline bağlı ilçe ve köylerde bulunan antik yerleşme ve kalıntıların incelenmesi çalışmalarına başlanmıştır. Bu çalışmayla bölge tarihi, sosyal yapısı ve sanatı ile ilgili bulguların tahrip olmadan tespit ve belgelenmesi hedeflenmektedir. Ekipçe başka ilçelerde çalışmalar başlatılmış olmasına rağmen, "Dünden Bugüne Çivril Sempozyumu" kapsamında, yerel idarelerin desteği ve sağlanan araştırma imkanlarına bağlı olarak, Çivril'e ağırlık verilip, ilçe merkezi ve buna bağlı köylerde ekip halinde araştırmalar yapılmıştır. Araştırmada antik dönemden günümüze kadar tüm bulgular uzmanları tarafından değerlendirilmiştir¹. Burada yalnız M.Ö. 1. bin başlarından Bizans Dönemi'ne kadar olan eserler değerlendirilmeye alınmıştır².

Araştırmalarımız Çivril ilçe merkezi ve Emirhisar Kasabası ile Tokca, Saraserli, İnce, Savran, Ömerli, Tuğcu, Yalınlı, Karamanlı köyleri ve buralara bağlı yerleşimlerde yapılmıştır. Antik yerleşimler ve mezarlıklarda bulunan ve buralardan hükümet konağı, köy meydanı, mezarlık, okul bahçesi, cami bahçesine getirilen ya da ev, cami, okulların bahçelerinde bağımsız olarak veya duvar örgü taşı olarak kullanılmış olan 173 eser incelenmiştir. Sonuçta ilçe ve bölgenin tarihi ile sosyo-kültürel yapısı için nadir bulunan eserler tespit edilmiştir.

Bulunan mimari blokların 42'si kaide(attik-ion, toskania ve postament), 16'sı sütun tamburu(dorik-ionik yivli ve yivsiz), 30 başlık(dor, ion ve korinth), 17'si üst yapı elemanı (arşitrav, friz, geison ve sima), 20'si bina duvarlarına ait değişik bloklar, 25'i mezarlar ile ilgili parçalar(anıt, lahit, lahit kapağı, mezar taşı ve stel), 4 altar, 3 fallos, 2 mil taşı, 4 üzüm ve 1 zeytin işliği, 1 pitos, 2 bronz ve 1 mermer heykel kaidesi ile 2 kabartmadan oluşmaktadır. Bloklar genellikle mermerden nadiren kireç taşı ve travertenden yapılmıştır.

¹ Araştırma ekibi Yrd.Doç.Dr. Bilal SÖĞÜT(Denizli), Yrd.Doç.Dr. Celal ŞİMŞEK(Denizli), Dr. Saim CİRTİL(Konya), Arş.Gör. Selda ÖZGÜN(Konya), Arş.Gör. Mehmet OKUNAK(Denizli), Arş.Gör. Tunç SEZGİN(Denizli)'den oluşmuştur. Konaklama ve araç temini Çivril Kaymakamlığı tarafından karşılanmış ve Kütüphane Müdürü Lütfi ULUKAYA'nın yakın ilgi ve yardımları olmuştur. İlçe ve köylerdeki gezilerde Araştırmacı-Öğretmen Mümtaz BAŞTAN ve Sanat Tarihçi Kerim KARAKURT rehberlik yapmışlardır. Maddi ve manevi yardımlarda bulunan kurum ve kişilere teşekkür ederiz.

² Diğer eserler uzmanları tarafından ayrı olarak değerlendirilip yayına hazırlanmaktadır.

Attik-ion mermer kaideler bu yerleşmelerde var olan önemli yapıların belgeleridir. Özellikle bazılarının işçiliklerinin iyi olması bu düşüncemizi doğrulamaktadır. Karya bölgesinde Augustus dönemi sonrasındaki imar faaliyetleriyle birlikte daha fazla görülmeye başlayan toskania kaidelerin yakın örneklerini Lagina kutsal alanı ve Aphrodisias Sebasteion'unda görmek mümkündür. Çivril çevresinde görülen toskania kaide örnekleri Erken Roma İmparatorluk Dönemi'ndeki yapılaşmayı ve bölgesel ilişkileri göstermesi açısından çok önemlidir. Dörtgen postamentlerin(Res.1) çokluğu Roma İmparatorluk Dönemi'nde inşa edilen korinth nizamındaki yapıların diğerlerinden daha fazla olduğunun açık belgeleridir. Bulunan örnekler arasındaki yivsiz sütun tamburlarından da dor ve ion nizamındaki yapıların yanında korinth nizamındakilerin daha çok olduğu anlaşılmaktadır.

Başlıklar arasında en az ion, sonra dor ve en çok da korinth bulunmaktadır. İncelenen örnekler çok farklı yerlerden, değişik ölçülerde olduğu için Roma Dönemi'nde korinth nizamında yapılan imarın fazla olduğunu söylemek mümkündür (Res.2). Savran Köyü'nde cami avlusunda bulunan ion başlığı(Res.3) tam bitirilmemiş olmakla birlikte incelenen malzemeler arasında en erken olanıdır. Köylülerin verdiği bilgiye göre başlık Savran Köyü Mezarlığı'ndan getirilmiştir. Başlığın tek olması ve travertenden yapılması düşündürücüdür. Yalnız tek olması ve travertenden yapılmış olması kullanıldığı yapının önemini azaltmaz ve tarihini etkilemez. Çünkü Anadolu'nun iç kısımlarındaki kentlerde Hellenistik ve Erken Roma Dönemi'nde yerel taşlardan yapılmış pek çok önemli anıt bulunmaktadır³.

Üst yapı elemanları arasında hem yalnızca arşitrav hem de arşitrav-friz birlikte görülmektedir. Arşitrav ve frizlerin her iki yönü de işlenmiş ve dış cephe diğer yöne göre daha özenli ve bezemeli işlenmiştir. Arşitravlar üç fascialı ve fascia geçişlerinde inci-payet, taç kısmında ise alttan üste doğru inci-payet, ion kymationu ve palmet bulunmaktadır(Res.4). Dış bükey profilli friz ranke bezemelidir. Korniş blokları arasındaki bezemeli konsollu geison-sima bloğu M.S. 2. yy sonu ile M.S. 3. yy başlarında inşa edilen önemli bir yapıya ait olmalıdır.

Araştırmalarımızda sütun ve duvar üzerine gelen dorik arşitravlar bulunmuştur (Res.5). Bulunan arşitrav blokları, Anadolu'da Hellenistik Dönem ve sonrasında M.S. 1. yy'da inşa edilen⁴ fakat M.S. 2. yy'da çok az görülen⁵ dor nizamının bu bölgede korinth nizamından sonra en çok görülen düzen olduğunu göstermektedir⁶. Ayrıca bu tespitler, Hierapolis⁷, Laodikeia⁸ ve Tripolis⁹ kentlerinde olduğu gibi Çivril ve çevresinde de sosyal ve dini bazı yapıların dor nizamında yapılmış olduğunu kesinleştirmektedir. İlk tespitlere göre Çivril çevresinde Flaviuslar Dönemi'nde önemli bir imar faaliyetinin gerçekleştirildiği anlaşılmıştır.

³ Kilikya Bölgesi'ndeki Zeus Olbios Tapınağı Hellenistik Dönem'e ait bölgenin ve Anadolu'nun en önemli yapıları olmasına rağmen kireç taşıdan yapılmıştır.

⁴ M.S. 1. yy'da inşa edilen Dorik yapılar için bkz. Coulton 1982, 56.

⁵ Dorik düzenin kullanımı Hellenistik Dönem'in sonunda Anadolu'da kesilmez. Geç Hellenistik Dönem'den çok az farklı versiyonlarla en azından M.S. 1.yy'ın sonuna kadar inşa edilmeye devam etmiştir. Yalnız Flaviuslar Dönemi'ndeki anıtların sayısının çokluğuna rağmen M.S. 2. yy'a kesin olarak tarihlendirilebilen dor nizamında yapı sayısı çok azdır(Coulton 1982, 55-56).

⁶ Bulunan dor başlıkları da bu çokluğu doğrular niteliktedir.

⁷ Hierapolis'te Kuzey Frontinus(M.S.82-83) ve Güney Roma Kapısı(M.S. 1. yy sonları) arasındaki cadde Dor düzeninde yapılmıştır(D'Andria 1987, 53, 55; Ferrero 1993, 118, 126, 130, 132-133; Yılmaz 1995, 132; Yılmaz 1996a, 121-123, Res.1-13).

⁸ Bejor-Bonetto 2000, 105-114, Fig.1-10.

⁹ Tripolis'te sütunlu cadde Dor düzeninde yapılmıştır. Burada yapılan kazı ve temizlik çalışmaları için bkz. Ceylan 1995, 159-162, Res.1-11.

İnceköy Köy Mezarlığı'nda bulunan mermer toikhobot Erken Roma Dönemi'nde inşa edilen önemli bir yapının duvar kaidesidir(Res.6). Sadece bir bloğa göre kesin fikir belirtmek zordur. Yalnız bu bölgede bu şekilde beyaz ince grenli mermer bloklar ancak tapınak gibi önemli bir yapıya ait olabilir. Değişik yerlerde bulunan orthostat, duvar ve plasterli köşe blokları, anta başlığı ve kapı söveleri benzer şekildeki yapıların birden fazla olduğunun kanıtıdır.

Yerleşim yerleri arasındaki mesafeler hakkında bilgi veren mil taşlarından iki adet bulunmuştur. Ramsay'ın gördüğünü söylediği 2 ton ağırlığındaki altarı ¹⁰ (sunak) biz göremedik. Yalnız daha küçük 4 ayrı sunak tespit ettik. Bunlar; Ramsay'ın bildirdiği ve bizim büyük bir altara ait olduğunu düşündüğümüz bu altarın dışında, başka kutsal alanların da olabileceğini düşündürmektedir. Bölgedeki en önemli dini merkezi, Eumeneia kentinin 4 mil uzağında, bu kente bağlı olan Attanassos Hieronu'dur¹¹. Attanassos'un tapınağı şehirden görülmekteydi¹². Bu bölgede aynı zamanda bir tedavi merkezi olan Attanassos Hieronu dışında, bunun kadar önemli olmayan başka kutsal alanlar da olmalıdır.

Üzüm işliklerinin çok bulunması antik dönemde yaygın bir şekilde üzüm yetiştirildiğinin belgeleridir. Ayrıca bulunan bir zeytin işliğine ait pres yatağı(Res.7) ise bizim araştırmalarımızda göremediğimiz zeytin ağaçlarının antik dönemde var olduğu ve zeytinin salamuranın yanı sıra, işlenerek yağının çıkarıldığı ve yoğun kullanım alanı olduğunun somut belgesidir. Zeytin antik dönemde olduğu gibi¹³ günümüzde de yağından pek çok yerde yararlanılan önemli bir kültür bitkisidir. Zeytin ağaçları ile ilgili yapılan çalışmalar onun sadece Akdeniz iklimi ve aynı zamanda bozulmaya yüz tutmuş Akdeniz iklim bölgesinin de karakteristik bir ağacı olduğunu göstermiştir. Bu ağaçlar bakıma gerek duyulmadan aşılama yoluyla ürün vermektedirler. Küçük üreticilerce zeytin yetiştirilen bölgelerde bugün de kullanılan teknikler antik dönemdekilerden farklı değildir. Böylece bu işliklerde fazla bir değişikliğin olmadığı gözlenmektedir¹⁴. Zeytinin işlendiği yere göre pres yatakları yerli kaya¹⁵ ya da taşınabilir taşlar üzerindedir. Daha donanımlı işliklerde kullanılan pres yatakları, genellikle taşınabilir özellikte yapılmışlardır¹⁶. Emirhisar Kasabası'nda bulduğumuz kireç taşı blok, bağımsız bir pres yatağı olduğundan donanımlı bir işlikte kullanılmış olmalıdır.

Antik dönemde tanrı ve tanrıçaların yanı sıra, insanlara yararlılıkları olmuş kişilerin, idarecilerin, kahramanların ve sporcuların heykelleri şehir içinde değişik yapı ve alanlara dikilmiştir. Araştırmalarımız esnasında Çivril ve çevresindeki yerleşimlerde bu tür heykellere ait bir mermer iki bronz kaide bulunmuştur.

Aynı blok taş üzerinde yan yana iki delikli bir tuvalet taşının olması Side, Efes ve Hierapolis ¹⁷ kentlerindeki gibi yerleşim yerlerinde merkezi bir tuvaletin(Latrina) olabileceğini göstermektedir.

Mezar örnekleri:

Çivril ve çevresindeki antik yerleşimlerde insanların ölümlerini inhumasyon olarak, tümülü, kaya mezarı, oygu tekne, örgü tekne, lahit ve anıt mezarlara gömdükleri tespit edilmiştir. Bölgede bugüne kadar

¹⁰ Ramsay 1897, 366.

¹¹ Ramsay 1897, 356.

¹² Ramsay 1897, 355.

¹³ Zeytinyağı antik yazarların verdiği bilgiye göre(Plinius, Naturalist Historia XV, 20 vd.) yiyecek ve aydınlatmanın dışında ilaç, sabun, cilt yağı yapımında da kullanılıyordu.

¹⁴ Diler 1995, 446.

¹⁵ Patara'da yerli kaya üzerine oyulmuş pres yatağı için bkz. Diler 1994, 507, Res.9.

¹⁶ Diler 1994, 507. Taşınabilir örnekler için Mylome(Diler 1994, Res.11) ve Kızılköy Kozaktaşı(Diler 1995, 442, Res. 12) yağ işliği pers yatakları örnek gösterilebilir.

¹⁷ Hierapolis Frontinus kapısı girişindeki merkezi Latrina için bkz. Ferrero 1993, 118.

sistemli bir mezar kazısı yapılmadığı için mezar hediyeleri ile ilgili in situ buluntu yoktur¹⁸. Bizim araştırmamızda yalnızca mezar mimarileri ile ilgili bulgulara rastlandı ve bunların çizimleri yapıldı. Çivril ve çevresinde orijinal bir buluntuya rastlanmamış olmakla birlikte, Hierapolis kentinde kuzey nekropolünde Arkeolog H. Yıldız başkanlığında yapılan kazılarda kremasyon gömülere rastlanması bölgede bu tür gömünün az da olsa olabileceğini göstermektedir¹⁹.

Çivril ve çevresinde Yavuzca Çiftliği, Ömeroğlu, Cenklitera, Kamanlı ve Tokça Tümülüsleri bilinmektedir. Bu örnekler bölgede tümülüs mezarların yaygın bir şekilde kullanıldığını ortaya koymaktadır. Bunlar içinde Yavuzca Çiftliği tümülüsleri yan yana iki tane(Res.8) ve bulunduğu yerin yakınında, kaya yüzeyindeki bir kabartması olması bakımından ayrı bir öneme sahiptir(Res.20). Bu tümülüs Işıklı Ovası'nın güney kenarında, ovanın manzarasına hakim yüksek bir noktaya yerleştirilmiştir.

Kaya mezarları için bir benzerini Eumeneia'da gördüğümüz Yavuzca Çiftliği Pencere mevkiindeki anıt güzel bir örnektir(Çiz.1, Res.9). Bu mezar, ekibimiz tarafından incelenerek, çizim ve fotoğraflarla detaylı bir şekilde belgelenmiştir. Kaya mezarı yüksek bir kayanın cephesine, yer seviyesinden yüksekte, girişi ovaya bakar vaziyette yapılmıştır. Direk mezar odasına ulaşan giriş dikdörtgen bir pencere şeklindedir ve etrafında bir çerçeveden başka herhangi bir cephe süslemesi yapılmamıştır(Res.9). Mezarın iç kısmında köşelerde ve zemindeki yarım kalmış kesikler, onun tam bitirilmemiş olduğu göstermektedir. Mezar odası zemini düzdür ve herhangi bir kline yapılmamıştır. Muhtemelen burada cesetler Kelenderis mezarında olduğu gibi²⁰ direk zemine yatırılıyor olmalıydı.

Eumeneia antik kentinin nekropolünde oygu ve örgü tekne mezarların olması, aynı tip mezarların Çivril ve çevresinde de olabileceğini düşündürmektedir. Sınırları oldukça geniş olan bölgede yer alan pek çok küçük yerleşimlerdeki insanların hepsi zengin olamayacağı için mutlaka bol miktarda örgü tekne ve daha basit mezarlar vardı. Yalnız bu mezarlar erozyonun fazlalığından dolayı alt seviyelerde kalmış olmalıdır. Ekonomik durumları daha iyi olan kişiler için yapılmış bezemesiz, kireç taşından lahit mezar ve kapaklarına rastlanmıştır. Bu lahit teknelerinin bazılarının üst kısımları kırılarak ya da kesilerek üzüm içliği olarak kullanılmaktadır.

Zengin kişilere ait olan sütunlu ve girlandlı lahitler ile anıt mezarların varlığı tespit edilmiştir. Genellikle mezarlıklarda tespit ettiğimiz oturma yeri, duvar blokları, plasterler ve taç blokları(Res.10), Ramsay'ın varlığından bahsettiği anıt mezarlar²¹ ya da benzerlerine ait olmalıdır. Bugün bizim gördüğümüz örnekler daha azdır²². Bu blokların in situ olarak korunduğu sağlam mezar örnekleri Hierapolis Nekropolü'nde görülmektedir²³.

¹⁸ Çivril çevresinde Müze Müdürlüğü'nün detaylı herhangi bir kazı çalışması olmamıştır. Sadece Savranşah Köyü nekropolünde define kazısı olmuş ve olay müzeye haber verilmiştir. Olay yerine gidildiğinde, tuğladan örgü tekne bir mezar olduğu tespit edilmiştir. Mezar duvarı üste doğru daralmaktadır. Üst örtüde altta blok tuğla konarak üzerinin plaka taş ile kapatılmış olduğu anlaşılmıştır. Temizlik sonrasında mezarın içinden M.S. 1.yy'a ait bir sikke bulunmuştur. Bu değerli bilgiler için Hierapolis Arkeoloji Müzesi Arkeologları'ndan Ali Ceylan'a teşekkür ederiz.

¹⁹ H. Yıldız, Akköy İlçesi, Eymir Köyü, Toptepesi Tümülüsü'nde 1996 yılında Müze Müdürlüğü adına yaptığı kazılarda, M.Ö. 7. yy'a tarihlenen mezarın gömüsünün kremasyon olarak yapıldığını tespit etmiştir. Yine H. Yıldız 2001 yılında Hierapolis Kuzey Nekropolü çalışmalarında da kremasyon gömünün varlığını tespit etmiştir. Bu çalışmalar yayına hazırlanmaktadır. Bu bilgileri bizimle paylaşan H. Yıldız'a teşekkür ederiz.

²⁰ Klinsiz düz zeminli kaya mezarlarından Kelenderis'te bulunmuştur. Yalnız bunlar yer altına oyulmuş dromoslu oda mezarlardır. Kelenderisteki bu tip mezarlar hakkında bkz. Zoroğlu 2000, 122, Fig.3.

²¹ Ramsay 1897, 367.

²² Bu azalma tahribatın boyutunu ve bölgede yapılacak olan tespit çalışmalarının önemini ön plana çıkarmaktadır.

²³ Hierapolis Nekropolü'ndeki mezarlar ve tipleri hakkında bkz. Ferrero 1993; Şimşek 1995; Yılmaz 1996b; Şimşek 1997a.

Ramsay bölgede lahit mezarların farklı tiplerinin de çok görüldüğünü belirtmektedir²⁴. Lahit mezarlar arasında yukarıda bahsettiğimiz kireç ve traverten taşlardan yapılan örnekler daha fazladır. Yalnız kaliteli mermerden beşik ve klineli kapaklı sütunlu lahitlerinde yaygın olduğu anlaşılmaktadır. Işıklı Karakolu bahçesinde gördüğümüz sütunlu lahit tekne parçaları ve Çivril Hükümet Konağı bahçesinde bulunan klineli(Res.11) ve beşik çatılı(Res.13) lahit kapakları Çivril çevresinde sütunlu²⁵ (Res.12) ve girlandlı²⁶ lahitlerin varlığını doğrulamaktadır. Ayrıca Eumeneia kentinin kendi adıyla bilinen bir mezar taşı tipi vardır. Bu mezar taşı, dörtgen altar şeklinde bir gövde ve bunun üzerine yerleştirilen beşik çatıdan oluşmaktadır(Res.14). Kitabeli ve kitabesiz olarak, üzerinde değişik Eumeneia monogramları ile birlikte bulunan mezar taşları yaygın olarak görülmektedir²⁷. Bu tip mezar taşları bölge kentleri tarafından da sevilerek kullanılmıştır. Bölge kentlerinden Colossai nekropolünde değişik ölçülerde ve biçimlerde Eumeneia tipi mezar taşı bulunmaktadır.

Çivril çevresinde kireç taşı ve mermerden değişik şekillerde ve büyüklükte falloslar bulunmuştur. Bunlardan İnceköy Köy Mezarlığı'nda bulunan falloslar(Res.15), Hierapolis Kuzey Nekropolü'nde olduğu gibi tümülüs mezarların tepesine dikilen falloslardan olmalıdır²⁸. Tümülüs mezarların üzerindeki fallos üreme, soyun devamı ve bereketi sembolize etmektedir²⁹. Yalnız Çivril 30 Ağustos İlköğretim Okulu bahçesinde alt kısmı betona gömülü fallos(Res.16) bir tümülüs mezar için oldukça büyüktür ve diğerlerinden farklı olarak mermerden yapılmıştır. Alt kısmı gömülü olduğu için tamamının nasıl olduğunu bilemediğimiz fallos, bu görünüşü ve işçiliği ile bir kutsal alana ait olabileceğini göstermektedir. Konya Ilgın ve Isparta Yalvaç çevresinde de görülen mezar fallosları Hierapolis örneklerine benzer şekilde küçüktür ve genellikle kireç taşından yapılmıştır. Bu fallosların büyük bir kısmı bugün İslami mezarlarda baş veya ayak taşı olarak kullanılmaktadır³⁰. Falloslar köy mezarlığında bulunmuş olması, Ilgın örneklerinde olduğu gibi mezar taşı olarak kullanılmış olabileceğini düşündürmektedir.

Yavuzça Çiftliği Mevkii'ndeki tümülüsün yakınında, Işıklı Ovası'na bakan kayanın kuzey yamacına kaya yüzeyi kesilerek bir kaya kabartma işlenmiştir(Res.17). Kabartmanın üst ve orta kısımları tahrip olmuştur. Bugün figürler zorlukla seçilebilmektedir.

Kabartma ilk defa 1883 yılında W.M. Ramsay ve J.R.S. Sterrett tarafından görülmüş ve kroki çizimleri ile birlikte Ramsay tarafından tanıtılmıştır. Ramsay kabartmayı M. Legrand ile M. Chamonard'a haber vermiştir. 1891 yılında fotoğrafları³¹ çekilen kabartma M. Chamonard tarafından tekrar yayınlanmıştır³². Kabartmada batıya doğru ilerleyen atlı bir araba ve bu arabanın önünde ve arkasında birer süvari bulunmaktadır. Yüzeysel olarak işlenmiş olan kabartma yakınındaki tümülüs mezarın sahibi ile ilgili olmalıdır. Araba içindeki figürün tanrıça ya da bir erkek olabileceği ve bu sahnenin bir gösteri olduğu

²⁴ Ramsay 1897, 367.

²⁵ Laodikeia'da bulunup şimdi Hierapolis Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen klineli kapaklı sütunlu lahit için bkz. Şimşek 1997b.

²⁶ Bölgede bulunan Girlandlı lahit örnekleri Hierapolis Müzesi'nde sergilenmektedir. Laodikeia Ana Küme Girlandlı Lahitleri hakkında geniş bilgi için bkz. Yıldız-Şimşek 2000.

²⁷ Bölgede bulunan Eumeneia tipi mezar taşları Çivril Hükümet konağı ve Hierapolis Arkeoloji Müzesi'nde sergilenmektedir.

²⁸ Hierapolis nekropolündeki tümülüs mezarlar için bkz. Şimşek 1997a, 17-18, Çiz.1-3.

²⁹ Şimşek 1997a, 17.

³⁰ Fallos mezar taşı olarak Ilgın merkezde ve Didiği Tekkesi'nde görülmektedir. Günümüzde falloslar halk tarafından düzgün işlenen bir taş olduğu için mezarlarda kullanılmaktadır. Mezarda bulunmuş olması da, yine bir mezarda kullanılmasında geleneksel açıdan etkili olmuş olmalıdır.

³¹ Bu anıtın dışında, 1891 yılının Çivril açısından ayrı bir önemi vardır. Çünkü Çivril'e ilk defa fotoğraf makinesinin gelmesi, Çivril ve çevresinde fotoğrafların çekilmesi bu yıllarda olmuştur.

³² Chamonard 1893, 39-51, Fig.1-2, Lev.IV.

verdiği bilgiye göre iki kent arasındaki mesafe 9-10 mil civarındadır³⁹. Puetinger tablosunda Pella(Pelta) Eumeneia ile Apameia arasında gösterilmiştir⁴⁰.

Eumeneia Bergama kralı II. Attalos Philadelphos tarafından (M.Ö. 159-138) Sarıbaba Tepesi'nin güney yamaçlarına, Işıklı Ovası'nın manzarasına hakim, buradaki tek geçiş yerini kontrol altında tutabilecek bir yere kurulmuş ve Roma Dönemi'nde kent bugünkü Işıklı Kasabası içine doğru yayılmıştır⁴¹. Seleukos kolonisinden önce de varlığı bilinen Pelta'nin yeri kesin olarak belirlenememiştir⁴². Pelta bölgesinin en eski Klasik şehirlerinden birisidir⁴³. Çünkü bu kent M.Ö. 401 yılı Mart ayında Kyros ve askerlerini üç gün misafir edebilecek ve bayramlar kutlayarak spor yarışmaları düzenleyebilecek kadar zengindi⁴⁴. Yalnız Hellenistik Dönemde bu zenginlik ve önemini koruyamadı. Çünkü zamanla Eumeneia'nın önemi artmış, Pelta'nin önemi ise azalmıştır⁴⁵.

Bu bölgede Pelta ve Eumeneia kentleri kadar meşhur olan bir diğer yer de Attanassos Hieronu'dur. Bu hieronun yeri de kesin olarak lokalize edilmemiştir. Attanassos'ta Men Askaenos Tapınağı vardır. Buradaki Attanassos kültü çok eski olmasına rağmen, buradaki rahipler izinlerini Dionysopolis'ten almaktadırlar⁴⁶. Ramsay tapınağın Eumeneia'nın 4 mil uzağında olduğunu ve tapınağın şehirden görüldüğünü belirtmektedir⁴⁷. Sembolü omzunda çift ağızlı balta olan Attanassos'a M.S. 195-196 yıllarında halk "Kapılar önünde Apollon" olarak saygı duyuyorlardı⁴⁸. Bu Frigya'lı tanrı Attanassos Eumeneia'da kapıların önünde tahta oturur, insanları psikolojik yönden telkin yoluyla iyileştirir ve insanlara tüm durumlarda kahin olarak öğüt verirdi. Marcus Aurelius dönemine ait bir Pelta sikkesinde üç basamaklı bir kaide üzerinde iki sütunlu bir tapınak cephesi ve cepheden iki yanında erkek geyik olan Ana tanrıça tipinde Efes Artemis kült heykeli betimlenmiştir⁴⁹. Buda bölgede M.S.2.yy'da İn Antis yada Apter plan tipinde bir tapınağın varlığına işaret etmektedir.

Attanassos Hieron'u aynı zamanda bir tedavi merkeziydi. Eumeneia daha çok eğitilmiş bir kent olmasına ve burada tıbbın bir bilim olarak kabul edilmesine rağmen, Attanassos Hieron'unda tedavi büyü ve sihir ile yapılıyordu⁵⁰. Buradaki rahipler görevli olduklarında ve resmi hizmetleri sırasında altın işlemeli elbiselerini giyiyorlardı⁵¹.

³⁹ Ramsay 1897, 353; Head ise Pelta'yi Eumeneia ve Lounda arasında göstermiştir(Head 1906, LXXXVII).

⁴⁰ Özseit 1982, 356-367; Ramsay'a göre Pelta Çivril Karayahşiler Köyü ile Yakaköy(Kocayaka) Köyü arasındadır(Ramsay 1960, 147).

⁴¹ Eumeneia antik kenti ile ilgili tarihi bilgiler ve mimari tespitler bir önceki bildiriye detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

⁴² Ramsay Pelta'nin Karaağaçlar (Karayaşlar) ile Yaka Köy arasında olduğunu belirtmektedir(Ramsay 1960, 117).

⁴³ Pelta hakkında geniş bilgi için bkz. Ruge 1937, 401-403; Ramsay 1960, 42, 45, 50, 147, 183.

⁴⁴ Ksenophon Pelta hakkında "Kyros iki günde on fersenk(1 fersenk =30 stadyum=5,5km) aşır Pelta şehrine vardı. Orada üç gün kaldı; bu arada Arkadia'lı Ksenias kurban kestirip oyunlar düzenleyerek Zeus Lykaios şenliklerini kutladı. Oyunlarda ödül alanlara altın kaşığılar verildi. Yarışmaları Kyros bizzat seyretti...." şeklinde bilgi vermektedir(Ksenophon, Anabasis I/2.10). Kyros'un M.Ö. 401 yılı Mart ayında uğradığı ve kaldığı şehir olduğu için bölgenin en büyük ve en önemli şehri olmalıdır. Aksi takdirde burada kalmazdı.

⁴⁵ Geç Cumhuriyet Erken İmparatorluk Dönemi'ne ait sikkelere göre Eumeneia'nın zengin, Pelta'nin fakir olduğu anlaşılmıştır(Ramsay 1897, 355).

⁴⁶ Ramsay 1897, 355. Eumeneia yakınlarındaki Attanassos Hieronu gibi Dionysopolis yakınlarında da Leto ve Lairbenos Hieronu vardır.

⁴⁷ Ramsay 1897, 355.

⁴⁸ Ramsay 1897, 355.

⁴⁹ Head 1906, 350, No:23, Lev.41.9; Price-Trell 1977, 266, No:455.

⁵⁰ Ramsay 1897, 357.

⁵¹ Ramsay 1897, 360.

Araştırmalar esnasında yüzeyde bulduğumuz seramik parçaları ve mimari kalıntılara göre bu yerleşimler Hellenistik, Roma ve Bizans Dönemleri'ndendir. Bunların büyük bir çoğunluğu küçük yerleşmelerdir. Seraserli Köyü'nün batısında bulunan ve köyün altına doğru uzanan antik yerleşimin, yüzeyde bulunan seramik parçaları ve mimari kalıntılara göre Hellenistik, Roma ve Bizans Dönemleri'nde yerleşim gördüğü anlaşılmıştır. Tokça Köyü mezarlığındaki sütun başlıkları(Res.22) ve diğer kalıntılar büyük bir Bizans Dönemi yapısına ait olmalıdır. Bu nedenle buranın yakınında Bizans Dönemi yerleşmesinin olduğunu söylemek mümkündür. İnceköy Köy Mezarlığı'nda ve Yalınlı Köyü içindeki Roma ve Bizans Dönemi'ne ait kalıntılara göre köylerin de yakınında bir yerleşimin olabileceği düşünülmektedir.

Savran Köyü Camii'nde bulunan ve köyün mezarlığından getirildiği belirtilen ion başlığı ve sütun tamburu ile mezarlıkta gördüğümüz mimari bloklar M.S. 1. yy'ın ilk yarısından başlayarak Bizans Dönemi'ne kadar uzanmaktadır. Burada ion başlığının dışındaki dor ve korinth nizamına ait mimari bloklar, çoğunluğu korinth nizamında olan, dor ve ion nizamında yapıların da varlığını göstermektedir. Mezarlık alanı etraftaki topografyaya göre daha yüksektir ve burada bol miktarda mimari blok vardır. Bu nedenle mezarlığın olduğu yerde veya yakınında bir antik yerleşim olmalıdır. Mükemmel bir işçilikte Erken İmparatorluk Dönemi'nde ion nizamında bir yapının olması, burada Helenistik Döneme ait bir yerleşimin de olabileceğinin belirtileridir. Augustus Dönemi sonrasında diğer kentlerde⁵² olduğu gibi, bu Helenistik yerleşimde de önemli yapıların inşa edildiği anlaşılmaktadır.

Emirhisar Kasabası'nın ve Yalınlı Köyünün mahalle içlerinde, cami avlularında ve mezarlıklarında incelediğimiz farklı bloklar Roma ve Bizans dönemlerindedir. Özellikle Emirhisar'da detaylı bir çalışma yapılması ve kalıntıların yerlerinin işlenerek tespit edilmesi gerekir. Çünkü mahalle aralarında, mermer, traverten ve pışmış toprak kalıntılarının dışında antik duvar da görülmektedir⁵³. Buradaki kalıntılar üzerindeki ilk izlenimiz burada büyük bir yerleşimin olabileceği yönündedir.

Çivril ve çevresi; doğu ile batı arasındaki önemli geçitlerden birisinin burada olması, iç bölgelerden çıkıp Ege Denizi'ne ulaşan Menderes Irmağı'nın kollarından birisinin buradan geçmesi, Sarıbaba Tepesi'nden çıkan bol suyu, kaynak ve ırmak ile beslenen Işıklı Gölü ve bereketli ovası ile tüm imkanları elinde bulunduran önemli bir bölgedir. Yukarıda saydığımız doğal ayrıcalıklar antik dönemde de olduğu için bu bölge tarih boyunca hep önemli olmuştur. Bölge M.Ö. 3. yy'da Seleukoslar'ın, M.Ö. 2. yy'da Bergamalıların ilgilerini de aynı nedenlerle çekmişlerdir. Bölge için çok önemli ve aynı zamanda bir sağlık merkezi olan bir hieronu vardır. Peltai ve Eumeneia kentlerinin dışında pek çok küçük yerleşmelerin olduğu kesindir.

Bölgede Helenistik Dönem ile birlikte önemli kolonizasyon ve buna bağlı olarak ta imar faaliyeti gerçekleştirilmiştir. Bu çevrede M.Ö. 2. yy'dan itibaren Bergama kontrolünün ve yerleşiminin daha çok olması, bölgenin Bergama için ayrıcalıklı olduğunu göstermektedir. Bölgenin zenginliğine bağlı olarak ihtişamlı yapıların yapılmış olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle Erken İmparatorluk Dönemi'nde imar faaliyetleri artmıştır. Bu imarlarda M.S. 17 ve M.S. 60 depremleri sonrasındaki yeniden ayağa kaldırma faaliyetlerinin de etkili olduğu açıktır. Bu imar faaliyetleri M.S. 2. yy ilk yarısında devam etmiş, özellikle M.S. 2. yy sonu ile M.S. 3. yy başlarında artmıştır. Buraya yakın olan Hierapolis ile her alanda sıkı ilişkilerin olduğu anlaşılmaktadır. Yarım kalmış eserler Çivril ve çevresinde bir atölyenin varlığını göstermektedir.

⁵² Hierapolis dahil pek çok kent bu dönemde önemli imarlar gerçekleştirmişlerdir. Özellikle M.S. 17 yılında olan deprem, M.S. 17 sonrasındaki imarın haklı bir gerekçesi sayılabilir. Büyük bir ihtimalle bu depremden Çivril ve çevresi de etkilenmiş ve yeniden imar edilmiş olmalıdır.

⁵³ Aynı araştırma ekibi tarafından sadece Emirhisar kasabasında detaylı bir çalışma yapmayı düşünüyoruz. Çalışmalarımız hazırlık aşamasındadır.

BİBLİYOGRAFYA

- Buckler, W.H.-Calder, W.H., 1939
Monuments And Documents From Phrygia and Caria, Monumenta Asiae Minoris Antiqua. Vol.VI, The Manchester University Press.
- Chamonard, M., 1893
"Bas-relief Repestre de Sondurlu", Bulletin de Correspondance Hellenique 17, Paris, 39-51.
- Bejor, G.-Bonetto, J., 2000
"La Ricognizione Del 1999: Dalla Porta Efesia All'Agorà Occidentale", Laodicea Di Frigia I, Venezia, 105-124.
- Bingöl, O., 1980
Das Ionische Normalkapitell in Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien, Tübingen.
- D'Andria, F., 1987
"L'Agora", Hierapolis Di Frigia 1957-1987, Milano, 53-58.
- Diler, A., 1994
"Akdeniz Bölgesi Antik Çağ Zeytinyağı ve Şarap İşlikleri", XI. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 505-520.
- Diler, A., 1995
"Akdeniz Bölgesi Antik Çağ Zeytin ve Üzüm Presleri", XII. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 441-457.
- Drew-Bear, Th., 1978
"Inscriptions d'Eumeneia", Ius Antiquum et Popyrologicom Pertinentia XIV, 53-114.
- Drew-Bear, T.-Naour, C., 1990
"Divinités de Phrygie" Aufstieg Und Niedergang Der Römischen Welt II.18.3, 1907-2044, Lev.I-XV.
- Ferrero, D.B., 1993
"Hierapolis", Aslantepe Hierapolis Iassos Kyme, Marsilia, 105-187.
- Head, B.V., 1977
Historia Nummorum. A Manual of Greek Numismatics, London.
- Head, B.V., 1906
Catalogue of The Grek Coins of Phrygia, London.
- Karaosmanoğlu, M., 1996
Anadolu Mimari Bezemeleri. Roma Çağı Yumurta Dizisi, Erzurum.
- Lloyd, S., 1972
Beycesultan III.1, London.
- Lloyd, S.-Mellaart, J., 1962
Beycesultan I, London.
- Lloyd, S.-Mellaart, J., 1965
Beycesultan II, London.
- Mellaart, J.-Murray, A., 1995
Beycesultan III.2, London.
- Özsait, M., 1982
"Anadolu'da Roma Egemenliği", Anadolu Uygurlukları Ansiklopedisi III, İstanbul, 326-361.
- Price, M.J.-Trell, B.L., 1977
Coins and Their Cities, Architecture on the Ancient Coins of Greece, Roma and Palestine, London.
- Ramsay, W.M., 1897
The Cities and Bishoprics of Phrygia. The Local History of Phrygia II, Oxford.
- Ramsay, W.M., 1960
Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası (Çeviren: Mihri Pektaş), İstanbul.
- Robert, L., 1954
La Carie Historie et Geographie Historique Tome II, Le Plateau De Tabai et Ses Environs, Paris
- Ruge, W., 1937
"Peltai", Paulys Real-Encyclopädie der Classischen Altertumswissenschaft XIX.1, 401-403.
- SNG 1982

Sylloge Nummorum Graecorum. The Royal Collection of Coins and Models Danish National Museum Phrygia, New Jersey.

Şimşek, C., 1997a: Hierapolis Güney Nekropolü, Konya (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

Şimşek, C., 1997b

"Laodikya Sütunlu Lahti", Türk Arkeoloji Dergisi 31, 269-289.

Şimşek, C., 1995: "Hierapolis Güney Nekropolü Anıt Mezarı Kurtarma Kazısı", V. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, 265-280.

Yıldız, H.-Şimşek, C., 2000

"Laodikeia Ana Küme Girlandlı Lahidleri (A ve B)", Archeologia e Storia 6, 141-165.

Yılmaz, S., 1995

"Hierapolis (Pamukkale) Kuzey ve Güney Giriş Kapıları Yakınlarında Bulunan Roma Mezarlarının Restorasyonu ile Güney Roma Kapısı Temizlik Çalışması", V. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, 129-146.

Yılmaz, S., 1996a

"Hierapolis Güney Roma Kapısı Kazısı", VI. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, 121-130.

Yılmaz, S., 1996b: "Hierapolis Antik Kenti Tripolis Caddesi Temizlik ve Düzenleme Çalışmaları", VI. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, 131-161.

Zoroğlu, L., 2000

"Kelenderis Nekropolü", Olba III, 115-133.

HARİTA

Harita. 1: Ramsay'ın Antik Bölge Haritası.

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim 1 : Savran Köyü mezarlığındaki postament.

Resim 2 : Emirhisar Dede Köyü camii avlusundaki korinth başlığı.

Resim 3 : Savran Köyü camii avlusundaki ion başlığı.

Resim 4 : Tuğcu Köyü mezarlığındaki arşitrav-friz bloğu.

Resim 5 : Savran Köyü mezarlığındaki Dorik arşitrav bloğu.

Resim 6 : İnce Köyü mezarlığındaki toikhobat bloğu.

Resim 7 : Emirhisar Kasabası'ndaki zeytin işliği pres altlığı.

Resim 8 : Yavuzca Çiftliği Tümülüsleri.

Resim 9 : Yavuzca Çiftliği kaya mezarı.

Resim 10 : Tuğcu Köyü Mezarlığı mezar anıtı taç bloğu.

Resim 11 : Çivril Hükümet Konağı bahçesindeki klineli lahit kapağı.

Resim 12 : Hierapolis Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen sütunlu lahit.

Resim 13 : Çivril Hükümet Konağı Bahçesi'ndeki beşik çatılı lahit kapağı.

Resim 14 : Çivril Hükümet Konağı Bahçesi'ndeki Eumeneia tipi mezar taşı.

Resim 15 : İnce Köyü mezarlığındaki fallos.

Resim 16 : 30 Ağustos İlköğretim Okulu bahçesindeki fallos.

Resim 17 : Yavuzca Çiftliği kaya kabartması.

Resim 18 : 30 Ağustos İlköğretim Okulu Bahçesi'ndeki Zeus kabartması.

Resim 19 : Hierapolis Arkeoloji Müzesi'nde bulunan Zeus Ktesios Patrios'un altarı.

Resim 20 : Emirhisar Kasabası'ndaki adak steli.

Resim 21 : Yalın Köyü camii bahçe duvarındaki blok.

Resim 22 : Tokça Köyü Mezarlığı'ndaki başlık.

BİBLİYOGRAFYA

RESİMLER

Resim 1: Savran Köyü mezarlığındaki postament

Resim 2: Emirhisar Dede Köyü camii avlusundaki korinth başlığı

Resim 3 : Savran Köyü avlusundaki oin başlığı

Resim 4 : Tuğcu Köyü mezarlığındaki arşitrav-friz bloğu

Resim 5 : Savran Köyü mezarlığındaki Dorik arşitrav bloğu

Resim 6 : İnce Köyü mezarlığındaki toikhobat bloğu

Resim 7: Emirhisar Kasabası'ndaki pres altlığı

Resim 8 : Yavuzca iftliĐi Tümülüsleri

Resim 9 : Yavuzca iftliđi kaya mezarı

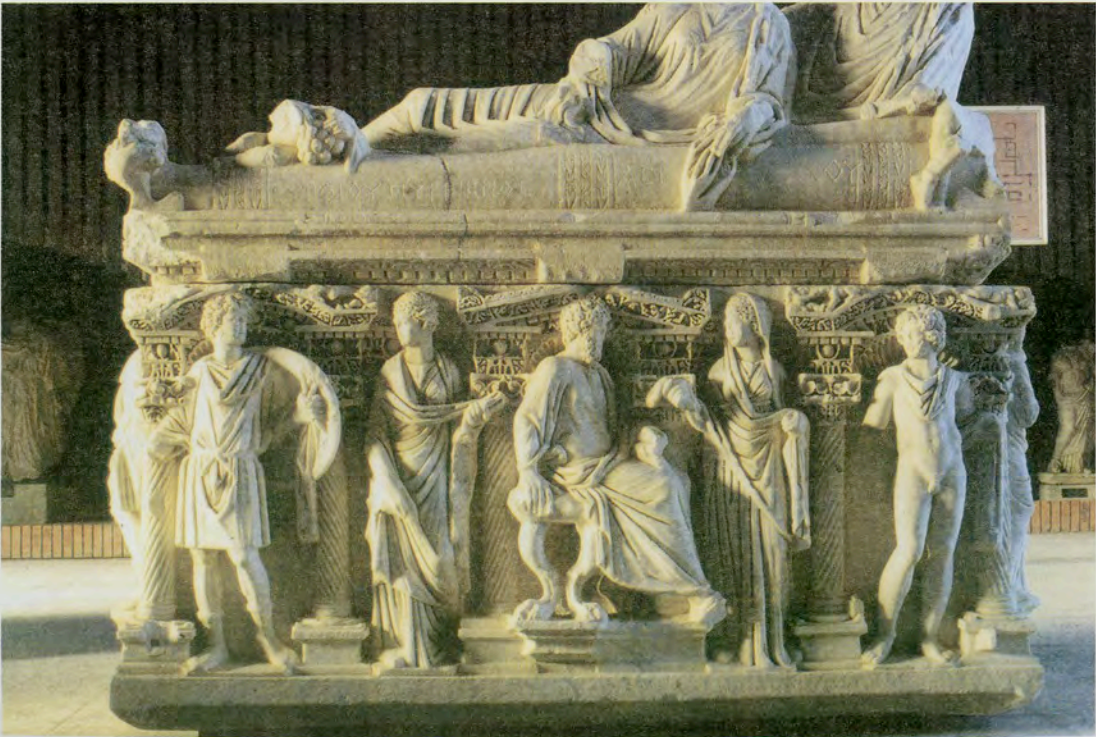

Resim 10 : Tuzcu Köyü Mezarlığı mezar anıtı ta bloğu

Resim 11 : Çivril Hükümet Konağı bahçesindeki klineli lahit kapağı

Resim 12 : Hierapolis Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen sütunlu lahit

Resim 13 : Çivril Hükümet Konağı Bahçesi'ndeki beşik çatılı lahit kapağı

Resim 14 : Çivril Hükümet Konağı Bahçesi'ndeki Eumeneia tipi mezar taşı

Resim 15 : İnce Köyü mezarlığındaki fallos

Resim 16 : 30 Ağustos İlköğretim Okulu bahçesindeki fallos

Resim 17 : Yavuzca iftliĐi kaya kabartması

Resim 18 : 30 AĞustos İlköğretim Okulu Bahçesi'ndeki Zeus kabartması

Resim 19 : Hierapolis Arkeoloji Müzesi'nde bulunan Zeus Ktesios Patrios'un atları

Resim 20 : Emirhisar Kasabası'ndaki adak steli

Resim 21 : Yalın Köyü camii bahçe duvarındaki blok

Resim 22 : Tokça Köyü Mezarlığı'ndaki başlık